

REBETİKONUN KÖKENLERİ

Dimitris Kourzakis* (The Origins of Rebetiko)

Çev.: Battal ODABAŞ**

The Origins Of Rebetiko

This article defines what origins of rebetika are. Rebetiko is a famous kind of music of Greece. It is born in Greece at the end of the 19th century. After second world war it disappeared until 1960.

Key Words: Music, rebetiko, rebetika, battal odabaş, müzik.

.....

Rebetikonun temel bölümü modern Yunanistan coğrafyasında köklerini bulmuştur. Rebetikonun asıl taşıyıcıları özellikle alt tabakadan işsiz güçsüz insanlar ve rebetlerdir. Hapishane ve rebetlerin haşhaş içtikleri meyhaneler olan tekkeler, özellikle erkekler tarafından, ana çalgısı bağlama ve buzuki olan rebetikoların çalınıp söylendikleri başlıca yerlerdir. Müzikal açıdan bakılırsa, bu şarkılar sanat açısından zayıf ve naiftirler ve sözlerinin

---

* Dimitris Kourzakis, The Origins of Rebetiko, Çevrimiçi, <http://www.forthnet.gr/rebetiko/essay/rebeti11.htm> Dimitris Kourzakis Lisansüstü eÇitimini 1993'te, İngiltere Manchester'daki Royal Northern College of Music okulunda yapmıştır.
** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü Sinema Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

ana teması, rebetislerin iç sıkıcı ve dar sosyal çevreleriyle sınırlı kalmıştır. Bununla birlikte, 19. yy sonunda başka bir müzik türü ortaya çıktı. Temel olarak Yunanistan'ın Küçük Asya ve özellikle İstanbul ve İzmir kökenli (göçmenlerin yaşadığı) kent merkezlerinde "Café Aman"lar ortaya çıktı. Buralar Yunan burjuvalarının bizzat kendilerinin gittiği müzikli kahvelerdi. İsimlerini, iki-üç şarkıcının karşılıklı diyalogları biçiminde ve bir sonraki kıtaya geçerken zaman kazanmak için söyledikleri "Aman" haykırışıyla seslendirdikleri parçaların söylendiği eski Türk kahvelerinden almışlardır. "Kafe Aman"larda çalınan müzik, kültürlü ve yüksek düzeydeki insanların isteklerini ve zevklerini memnun etmek için yeterince zengin ve sanatsaldı.

1922 yılı rebetikonun gelişmesinde ve yayılmasında dönüm noktasıdır. Bu tarih Yunanistan'da Küçük Asya Felaketi diye anılacaktır. Genellikle Yunanistan'ın büyük kent merkezlerine kitleler halinde gelen büyük sığınmacı dalgası, ülkenin toplumsal ve kültürel gerçekliğinde önemli ve kökten değişiklikler meydana getirdi. Yaşadığı çevrelerden ayrılmış Rumlar, yoksulluk ve işsizlikle karşı karşıya kaldılar ve rebetlerle aynı toplumsal yaşamı paylaştılar.

Çok sayıda sığınmacı kendi enstrümanlarını ve müziklerini getirerek rebetlere katıldılar. Dolayısıyla sığınmacı işadamları, rebet müzisyenlerinin çalıştığı kendi "Kafe Aman"larını açtılar. Böylece, hapisane ve tekkelerin dar sınırlarından kurtulan rebet müziği daha geniş toplumsal çevrelerinin duygularını dile getirmeye başladı. Bu sırada, tarım toplumunun ürünü olan Yunan Halk Müziği giderek doyum noktasına ulaştı. Uzun ve parlak bir

dönemden sonra Yunan Halk Müziği, ülkenin kentsel gelişiminin ardından artık insanlarda bir duygu uyandıramadı. Bir boşluk olduğu belliydi; iki ayrı dünyanın, sığınmacılar ve rebetlerin biraraya gelmesi bu boşluğu doldurdu. Bu yolla, koşullar, rebetikonun ulusal bir düzeye çıkması için elverişli hale geldi.

Elias Petrapoulos rebetikonun 3 gelişme dönemi olduğunu söyler:

1. İzmir Dönemi (1922-1932): İzmir usulü "Kafe Aman" ların hüküm sürdüğü dönem.
2. Rebetikonun yeraltına dönmesiyle karakterize edilen Klasik Dönem (1932-1942).
3. Son olarak Popüler Dönem (1942-1952): Rebetiko bu dönemde yeraltı sendromundan kurtuldu ve Yunanistan'ın ulusal müziği haline geldi.

Tarihsel Geçmiş

Herhangi bir müzik türü olarak Rebetiko müziğinin kökeninin popüler, folk yada sanatsal olması birçok genetik faktörün sonucudur. Doğuşu ve gelişimi tarihsel olaylar, toplumsal huzursuzluklar, kültürel etkileşimler, güçlü kişilikler tarafından etnik kaynaştırmayla belirlenmiştir. Bu yüzden bu müziği tutarlı bir biçimde anlatmak için olması gereken ön koşul, bu müziğin doğduğu ve beslendiği modern Yunanistan'ın ve Küçük Asya'nın çalkantılı tarihine kısaca bir göz atmak gerektiğidir.

Bu tarihsel sunumun başlangıç noktası İstanbul'un 1453'de Türkler tarafından düşürülmesidir. Bu tarihsel olay, en belirgin

kültürel özelliği helenizm ve Ortodoks Hıristiyanlığı olan Bizans İmparatorluğu'nun sonunu belirler. Bizans, Osmanlı İmparatorluğu tarafından ele geçirilince kural koyucular Türkler dinsel durum İslam oldu. Osmanlı İmparatorluğu hâlâ birbiriyle etkileşim halinde olan uluslar ve kültürler dominyonunu içinde barındıran yapıdaydı. Rumlar, Ermeniler; Türkler, Slavlar, Yahudiler, Arnavutlar, Arnavut Rumları İmparatorluk sınırları içinde yaşar ve hareket ederlerdi. Hatta, Fars ve Arap uygarlıkları ve geleneklerinin etkisi, Türklerin Ortadoğu'ya yayıldıkça bu uygarlıklardan kültürel öğeler almalarından dolayı daha da derin oldu.

Bu durum yaklaşık 400 yıl sürdü. 1821'de Rumlar Türklere karşı isyan ettiler; uzun süren bir bağımsızlık mücadelesinden sonra, Avrupa'lı büyük güçlerin de yardımıyla 1830'da modern Yunanistan kuruldu; Avrupalılar, Bavarian Otto'yu Yunan kralı olarak atadılar. Bununla birlikte yeni devletin politik durumu, içindeki antitezleri sınırlı bir biçimde sergileyen bir karmaşa içerisindeydi. Hapishaneler suçlularla ve politik mahkumlarla doluydu. Nüfusun büyük bir bölümünü oluşturan köylerin kentlere taşınmasıyla ülkenin toplumsal yapısında önemli değişiklikler meydana geldi. 20. yy başında Yunanistan yeni topraklar alarak yayılmaya başladı. Eptanissa, Teselya, Epirus, Ege adaları, Girit, Makedonya ve Trakya aşama aşama Yunanistan'a eklendi. Her biri kendi gelenek ve göreneklerine sahip olan yerli Yunan halkı, yüzyıllardır bu topraklarda yaşamıştı. Tüm bunlarla birlikte modern Yunan tarihinin en önemli olayı 1922 tarihli "Küçük Asya Felaketi" denilen olaydır. Bunun kökeni, Megalo İdea diye bilinen ve Yunanlılar tarafından Bizans'ın başkenti İstanbul'un yeniden alınmasını amaçlayan ulusal

özlemin Yunanlıları çekmesinde bulunabilir. Yunan hükümeti a- bu panhelenik arzudan, b- batı Anadolu'da yaşayan Rum nüfusun çokluğundan ve c- İttifak içinde buldukları devletleri destekleme isteklerinden dolayı Küçük Asya'daki İzmir kentini askeri olarak işgal etmeye karar verdi. Kötü politika izlemek, kötü askeri tercihler yapmak ve yeni liderleri Kemal Atatürk yönetimindeki Türk kuvvetlerini hafife almak, Türklerin genel taarruzunun başlamasının ardından Yunanlıların bozguna uğrayarak geri çekilmesine yol açtı. Kendi canlarını kurtarma çabasındaki Yunan askerleri ve Anadolu lu yerli Rumlar, panik içerisinde İzmir limanına toplandılar; kent ateşe verildi, limanda demirli bulunan müttefik gemilerin umursamazlığı yüzünden ve Türklerle bir çatışmaya girmekten çekindiklerinden bir çok Yunanlı asker denizde boğuldu. Türk-Yunan savaşı, her iki tarafın nüfusunun karşılıklı olarak değiştirilmesini (mübadele) karara bağlayan bir uluslararası barış antlaşma ile sona erdi. Küçük Asya, Kafkaslar, Doğu Trakya ve başka bir çok bölgeden gelen sığınmacı dalgası (...) Yunanistan'ı vurdu. Sığınmacılar kendi gelenek, görenek ve kültürlerini (...) getirdiler. Ancak açlık ve işsizlikle karşı karşıya kaldılar ve Yunanistan tarafından benimsenmeleri oldukça sert ve yavaş oldu.

Rebetis'ler

Rebetiko, rebetisler tarafından çalınıp söylenen müziktir. "Rebetis" terimi bir sıfatı ima ediyor. Ayrı bir yaşam anlayışı, davranışı, bakışı ve tarzı olan karakteristik bir erkek tipini tanımlıyor. Etimolojik olarak sözcük, birbirini etkileyebilen, asi ve kural tanımayan anlamında Türkçe "rebet"ten türemiştir.

Karakteristik rebetis, toplum dışıdır. Kurumsal güçlere meydan okur fakat hiç bir durumda onlara karşı militanca eylemlerde bulunmaz. Toplumsal geleneklerin dışında olduğu izlenimini verir, bununla birlikte yasadışı olmaktan kaçınır. Buna karşın yeraltı dünyasıyla kendini özdeşleştirmez. Oldukça kışkırtıcıdır, argo bir dil konuşur ve her zaman silah taşır. Bir rebetis yoksul, sıradan ve daha alt tabaka insanlara aittir. Egemen güçler onu toplum dışı (outsider) olarak adlandırır.

Yunanistan'ın toplum gerçekliğinde yer alan Rebetislerin başlangıcı tarihsel olarak belirlenmiştir fakat rebetisler ilk büyük kent merkezlerinin doğuşuyla ortaya çıkmışlardır. Popüler bir eğlence biçimi olan Gölge Oyunu'nun karakterleri arasına 1900'lerde rebetisler de eklendi. Bu önemli bir belirleyici durumdur, çünkü, Osmanlı İmparatorluğu'nda olduğu gibi Yunanistan'da da Gölge Oyunu, o anki toplumsal koşullardan esinlenerek, sürekli olarak, karakterlerini yeniler. Bu aynı zamanda bu oyunu canlı tutan ve çağdaş kılan bir stildir. rebetislerin ortaya çıkışı konusunu içeren destekleyici belgeler çok sayıda Yunan yazar ve dilbilimcisi tarafından da belirtilmiştir.

1891'de, Andreas Karkavitsos "Estia" adlı yazın dergisinde, Yunanistan'ın güneyinde yer alan Peloponnes ve çevresine gönderilen gezgin muhabirinin notları yayınlanır ve Palamidi hapisanesinde söylenen rebetika şarkılarının olduğu vurgulanır. Muhabir bu şarkıları bizzat dinlemiştir. Palamidi, son yüzyılda Yunanistan'ın en önemli cezaevi idi. Yine yıllar öncesinde, 1850'de, Fransız şövalye Appere, Kral Otto'nun egemenliği sırasında, Yunanistan hapisanelerinin durumu üstüne yaptığı

çalışmasında benzer gözlemlerini kaydeder. Rebetiko teorisyeni Elias Petropoulos'a göre, 1821 Yunan devriminin ve yeni kurulmuş Yunan devletinin işsiz anonim kahramanlarının popüler hoşnutsuzluğu rebet olgusuna bağlanmaktadır. 1890 Atina'sında, rebetlerin toplumdışı kardeşliği doruk noktasındadır. Şimdi tuhaf bir toplumsal olgudurlar ve kovuşturmaları Yunan polisinin en önemli işleri arasındadır.

Etki ve Stil

Rebetiko, çağdaş kent halk müziğinin bir biçimidir. Stili kendinden önce gelen müzikal formların etkisiyle biçimlenmiştir. Özellikle şunlar tarafından;

a. Yunan Halk Müziği: Bizans'tan 1821 Yunan Devrimine kadar gelişen tarım düzenindeki Yunan toplumunun ürünüdür. Özellikle sahte halk müziğinden etkilenmiştir. Bu durum, çağdaş Yunan devletinin kurulması ve büyük kent merkezlerinin gelişmesinden sonra halk müziğini inişe geçirmiştir.

b. Doğu Halk Müziği: (Özellikle Arap ve Türk müziği) Ortadoğu limanlarından gelenlerin ve Küçük Asya Felaketi sığınmacılarının Yunanistan'a gelmesinin etkisiyle.

c. Bizans İlahileri: Günümüzde de yaşayan Yunan Ortodoks Kilisesi'nin ilahileri.

d. Eptenissa Serenatları: 1863'te bağımsız anavatana katılincaya kadar İtalyanlar tarafından yönetilen İyonya Denizi Adaları tarafından Yunanistan'a miras bırakılmıştır. Burada belirtmek gerekir ki Eptanissa Serenatları Atina'da oldukça ünlenmişti ve bunlar, rebetikonun batı Avrupa tabanını oluşturdu.

“Klasik” ve “popüler” dönemler olarak karşılaştırıldığında, rebetikonun gelişmesinin ilk on yılında “İzmir” stilini açık bir biçimde ayırt edebiliriz. “Café Aman” müziği ilk on yıl boyunca egemen durumdadır. Karakteristikleri; belli bir makamda uzun, feryat eden enstrümantal ve vokal doğaçlamalar, şehvet uyandırıcı kadın sesi, Türk göbek dansına benzer 4/4'lük ölçüyle çalınan ve cinsel olarak tahrik edici çiftetelli tarzı hareketli bir danstır. Solo enstrüman melodisine oktav olarak çalan ikinci bir enstrüman eşlik eder. “Café Aman”ların müzikal atmosferi apaçık Arap ve Türk etkisiyle güçlü bir oryantal havaya sahiptir. Çalgılar keman, lut, ut, santur idi ve çalgıcılar becerikli ve deneyimliydi.

Sonraki yirmi yılın özelliği anavatan Yunanistan'ın ürünü eski toplumdışlarının rebetikosunun dönüşüdür. Buradaki ana çalgı buzuki, bağlama ve daha sonra da gitardır. Şarkıcı bir erkektir ve sesi metalik, ahenksiz, kulak tırmalayıcı ağır bir tonda olmalıdır, fakat asla tatlı ve seksi olmaz. Müzikal stili düz ve ağırdır. Şarkı genellikle buzuki tarafından çalınan bir taksimle başlar. Taksim bir makamda yapılan doğaçlamadır. Dinleyici şarkının stiline ve atmosferine sokmak için bir giriş görevi görür. (...) Ritmik karakteri serbesttir. Çoğunlukla taksim, bağlamanın sürekli olarak (...) çalınmasıyla devam eder. Kısa bir taksim iki mısra arasında yapılır. Şarkının en çok kullanılan ölçüsü zeybek dansının ölçüsü 9/8'dir.

Çalgılar

“Café Aman”ın “İzmir” stili çeşitli sayıda çalgı kullandı:

a. Lût: (Arapça al oud=Ağaç’tan gelir). Görünümü uzun boyunlu lutların bir karışımıydı. Uzun bir boynu ve geniş bir gövdesi vardı.

b. Ut: (Yine Arapça al oud’dan) Büyük armut biçimli bir gövde ve kısa ve geniş bir boyun. Ut genellikle Küçük Asya ve İstanbul Rumları tarafından çalınırdı.

c. Santuri: Yamuk bir görünüm, iki paralel yanı boyunca bağlanmış metalik teller, kenarları deri kaplanmış iki hafif çekiç yardımıyla çalınır.

d. Keman: Avrupa akordundan (G-D-A-E) farklı bir biçimde (G-D-A-D) olarak daha düşük bir tonda akort edilir. Bu da daha tatlı bir tını meydana getiriyordu.

e. Daha seyrek olarak; arp, lir, flüt, armonika

f. Tef, dümbelek, zil.

Halbuki tipik bir rebetiko orkestrası buzuki, bağlama ve gitardan oluşur. Temel solo çalgı olarak buzuki en önemli rolü oynar. Taksim onunla çalınır ve şarkıya söz aralarında eşlik eder. Bağlamanın rolü birkaç istisna dışında sadece eşlik etmektir. Ritm ve armoni ögesi olarak kullanılır. Gitar akort basılarak çalınır ve melodiyi destekler.

Rebetiko müziği sadece tipik rebetiko orkestrasıyla çalınmaz, sadece bir bağlama ya da buzuki ile bir arkadaş grubu tarafından da çalınabilir. O zaman katılanların elleri ve avuçları bir enstrüman

gibi ritm tutar. Ritm, kaşık, küçük bardaklar ya da ayak topuğu kullanılarak da tutulabilir.

Buzuki: Buzuki telli bir çalgıdır ve uzun boyunlu lut ailesine aittir. Benzer görünümlü çalgılar prehelenik uygarlıklarda (Mısır, Asur, Çin, Hindistan) bulunabilir. Eski Yunanistan'da aynı enstrüman "panduri" olarak bilinirdi. Bizans döneminde "tambura" adı verilirdi. Yunanistan Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde 1821 yunan devriminin kahramanı General Makriyannis'in tamburası sergilenmektedir. Bu tambura, rebetler tarafından kullanılan buzuki ile aynı morfolojik özellikleri taşır. Türk sazı buzuki ile aynı aileye aittir. Orta boy sazlara "bozuk saz" denmektedir. Bozuk, Türkçede kırık anlamına gelir. Burada çalgının boyunu belirtmek için kullanılır. Buzuki de sazın bozuk söylenmesiyle ortaya çıkmıştır. (...)

Bağlama: Küçük buzukidir. 40-60 cm'den daha uzun olmaz. Müzik aletlerinin ve şarkı söylenmesinin yasaklanmasından itibaren kolayca saklanabilmesinden dolayı mahpusların tercih ettiği çalgı oldu. Bağlama, mahpusların hapisanede buldukları ucuz malzemelerden bizzat kendileri tarafından yapılmıştır. Bağlamanın akordu buzukiden bir oktav yüksek yapılır. (...)

Danslar

Rebetiko dansları üç çeşittir:

1. Zeybekikos (Zeybek Havası)
2. Hassapikos (Kasap Havası)
3. Çiftetelli

1. **Zeybekikos** (Zeybek Havası): Dansların dansı olarak görülür. Kökeni konusunda belirsizlik vardır. Bir görüşe göre "Zeus" ve "Bekos" (eski Frigya dilinde ekmek) sözcüklerinin birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. İkinci olarak Bizans kilise şarkılarından türediği öne sürülür. Üçüncü görüşe göre ise Zeybekikos Türkçedir. (...) Bizans oryantal bir uygarlıktır. Türkler bu uygarlıktan etkilenmiştir. Zamanla bu sözcük Türkçe bir karakter kazanmıştır.

Zeybekikos, zeybeklerin savaş dansıdır. Zeybekler savaşçılardır. (...) Sultanlar onları ikinci bir polis gücü olarak kullandılar. Zeybekikos 9/4 yada 9/8'lik bir danstır. (...) Solo dans edilir. (...) Zeybekikos dansı içeride, genellikle bir tavernada yapılır. Halbuki zeybekler açık havada dans ederler. Kıbrıs'ta kadınların da dans ettiği zeybekikoslar vardır.

2. **Hassapikos** (Kasap Havası): Hassapikos, Türkçede kasap anlamına gelen "hassapis"ten türemiştir. Osmanlı döneminde İstanbul'daki kasaplar Arnavut Rumlarının soyundan geliyordu. Kendi loncalarının kutlamalarında kasap havası oynarlardı. Kasap havası 2/4'lüktür. (...) Adımlar 4 ileri 1 geri olarak atılır. İki, üç kişiyle oynanır ve birbirlerinin omzuna ellerini koyarlar. Mükemmel bir senkronizasyon temel özelliğidir. (...) Kasap havası üniform olması gereken figürlere sahiptir. Ayrıca, kasapların bir alt grubu hassaposerviko'nun yaptığı ve 4/4'lük ölçüye sahip ve daha hızlı oynanan bir oyun da vardır.

3. **Çiftetelli**: Çiftetelli Türkçe iki tele sahip anlamına gelir. Dans iki telli kemanla çalınmasından bu adı alır. 4/4'lük ölçüsü vardır. Çiftetellide adımlar yoktur ve genellikle kadınlar tarafından oynanır.

Vücutun cinsel duygu uyandırıcı, iç gıcıklayıcı hareketlerinden oluşur. Ünlü Türk göbek dansıyla birçok ortak özelliği vardır ve "Café Aman"ların dansıdır.

Rebetikonun Temaları

1. Aşk şarkıları
2. Ayrılık şarkıları
3. Hoşnutsuz olanların ve protestlerin mutsuz şarkıları
4. Yer altı dünyası şarkıları
5. Haşhaş şarkıları
6. Hapishane şarkıları
7. Yoksulluk şarkıları
8. İş şarkıları
9. Hastalıklarla ilgili şarkılar
10. Ölüm üzerine şarkılar
11. Anne hakkında şarkılar
12. Göç şarkıları
13. Hayali, oryantal, egzotik şarkılar
14. Taverna şarkıları
15. Küçük gam-keder şarkıları
16. Öğüt, yergi ve gözdağı verme şarkıları
17. Günlük yaşam üzerine şarkılar
18. Kasa baları ve sakinlerini övme şarkıları
19. Zorunlu askerlik ve savaş üzerine şarkılar
20. Belli bir kişi üzerine şarkılar

İlerleme ve Düşüş

1922'de sığınmacıların geniş ölçüde kabul edilmesinden dolayı rebetiko karanlığından çıktı ve kayıt stüdyolarının yolunu tuttu. İlk kayıtlar 1897'de ABD'nin çeşitli kentlerinde gerçekleştirildi. Londra ve Leipzig bunu izledi. İlk Yunan kayıt stüdyoları 1930'larda "Sahibinin Sesi", "Columbia" ve "Odeon" tarafından açıldı. BBC Yunan halk müziği koleksiyonu yaptı. Metaxas diktatörlüğü sırasında Yunan toplumu çoğalmaya başladı. Alman işgali altındayken Yunan toplumunda açlık, terör ve umutsuzluk hakim oldu. Alman işgali Yunanlıları daha da yoksullaştırdı. Almanların çekilmesinden sonra, 1948'de sona eren bir iç savaş başladı. Bununla birlikte 1922 sığınmacılarından sonra rebetiko bir kez daha acılı insanların çaresizliğini ve acılarını fakat bu kez yalnızca panhelenik skalada açılıyor.

1946'dan bu yana rebetiko doruk noktasına ulaştı ve en büyük bestecilerden biri karizmatik Vasilis Çiçanis'tir. Çiçanis nerede ise kendisi rebetikoyu hapishaneden, yeraltından ve tekkelerden kurtarıp yeniden düzenledi. Onu rafine hale getirdi ve taklit olmayan bir halk müziği yaratarak tüm Yunanlılara seslendi. Ama "popüler" dönemin başlaması sonun başlangıcını gösteriyor. Ölçüsüz ticarileşmesi yeni kuralları beraberinde getirdi. İlk ve belki de aşılmamış buzuki virtüözü Manolis Chiotis, buzukiye dördüncü bir tel ekledi. Böylece gitarın ilk dört teline benzer bir akort yapıldı ve gitarın eşliği kolaylaştırıldı. Rebetiko büyük salonlarda söylenmeye ve daha geniş kitlelere seslenmeye başlayınca sesi arttırmak amacıyla, elektro buzuki icad edildi. Böylece eski, otantik stil ve kalite kaçınılmaz bir biçimde düşüşe geçti. 1960'lardan

sonra ticari ve kolay müzik rebetikonun değerini düşürdü. Aynı dönemde Yunanistan Alman işgalinin ve iç savaşın etkisinden kurtulmaya başladı ve toplumsal bunalımı aştı. Ekonomi canlilik kazandı ve orta sınıf ortaya çıktı. Rebetler bir sosyal grup olarak artık yoktu ve sonuçta rebetiko müziği üretilmedi. Müzikal stili bundan böyle Yunanistan'ın "sanatsal popüler müziği" olarak adlandırıldı. Doğrusu rebetiko, Manos Hacıdakıs ve Mikis Teodorakis tarafından yeniden keşfedildi. Hacıdakıs, ülkenin elit kesimine seslendi. Daha sonra Stavros Xarhakos'un da katılımıyla bu iki müzisyen, rebetikonun müziksel stilini, ritmlerini ve çalgılarını benimsedi. Böylece, uluslararası alanda tanınan, hatta Yunanistan'la eşanlama gelen buzukiyle yapılan yapılan müziği, popüler müziğin seçkin ve sanatsal yeni bir müziği olarak yarattılar. Öte yandan, Elias Petropulos'a göre "buzuki Yunanistan'la değil rebetikoyla eşanlamlıdır".

Sonuç

Rebetiko yeraltının ürünüydü. Ekonomik gelişme sırasında şehirlerdeki yaşam koşullarının çok kötü olması, yoksulluk, hükümetlerin zorbalığı yoksul grupların ortaya çıkması için verimli bir ortam oluşturdu; işte rebetikoyu doğuran varolma nedeni budur. Asla politik olarak başlamadı. Basit bir protesto müziği idi: Sıkıntı ve umutsuzluğun bir dış vurumu, topluma uyum sağlamayan, hiçbir sistemle barışık olmayan işsizlerin bir reddetme biçimi. Heterojen kültürel öğelerin, Yunanistan bölgesinde yer almış son karışımı, yunan dilinin kullanılmaya başlaması, ana teması ve izleyicisi yunan halkını da içeren bir kombinasyonu. Bu

açından rebetiko Yunan kimliğine sahiptir. 1960'dan günümüze kadar Yunaniistan'ın büyük ölçüde kentleşmesi ve batı modeline dayalı yaşam tarzının yayılması rebetikonun yaşamsal öğelerinin ortadan kalkmasına neden oldu, toplumdışı kişiler azaldı, ülkenin ve Doğu'nun kültürel mirası modası geçtiği için reddedildi. Kendisini besleyen toplumsal ve kültürel koşullar varoldukça direndi. (...)

Kaynakça

- HADJIDAKİS, Manos, "The Lecture of '49", *Elliniki Dimiourgia*, Volume A, 1949.
- ANOYANNAKİS, Phoebus, "About Rebetiko Song", *Epitheorissi Technis*, Temmuz, 1961.
- CHRISTIANAPOULOS, Dinos, Historical and aesthetical moulding of Rebetiko", *Diagonios*, 1, 1961.
- VOURNAS, Tassos, "The modern popular song", *Epitheorissi Technis*, Nisan, 1961.
- "Papyrus" Scientific Society of Greek Letters, "The Greek State since its establishment", *Papyrus-Larousse*, Atina: "E.E.E. & Co.", 1963, Vol. 11.
- TACHTSİS, Kostas, "Zeibekiko, 1964: An Essay", *PALI*, 2/3, 1965.
- KOUNADİS, Panagiotis, "About Rebetiko", *Avgi*, Ocak, 1975.
- GAUNTLETT, Stathis, "An Interview with Tsitsanis", *Antipodes*, 4/5, 1975-76.
- HADJIDAKİS, Manos, "Rebetology", *Radioprogramma*, Mayıs, 1978.

- TSİTSANİS, Vasilis, **Autobiography**, Atina Nefeli Publishers:, 1979.
- PAYİATİS, Haralambos, **The popular roads**, Atina: Fagotto Publishers, 1987.
- HOLST, Gail, **Road to Rebetika**, Limni ve Atina: Denise Harvey & Company, 1989.
- PEROPOULOS, Elias, **Rebetology**, Atina:Kedros Publishers, 1990.
- ANOYANNAKİS, Phoebus, **Greek Folk Music Instruments**, Atina: Melissa Editions, 1991.
- PETROPOULOS, Elias, **The Rebetika Songs**, Atina: Kedros Publishers, 1991.
- GENİTSARİS, Michalis, **Autobiography**, Atina: Dodoni Editions, 1992.